

*Володимир БРУЗ (1930–2017 рр.),
доктор історичних наук,
професор*

ДОСВІД РОБОТИ В СЕКРЕТАРІАТІ ООН

Факультет міжнародних відносин Київського державного університету визначив мою життєву долю. Саме тут я сформувався як історик-міжнародник, опанував англійську й польську мови, без яких були б неможливі ні кандидатська дисертація, присвячена англо-радянським відносинам, ні докторська, що ґрунтувалася на англійських, американських і польських архівних джерелах.

Мені пощастило: склалося так, що я мав змогу поєднати наукову й викладацьку працю в рідному університеті, з яким пов'язано понад пів століття моєї трудової біографії з безпосередньою дипломатичною діяльністю. І, як показав досвід, таке поєднання сприяло і науці, і практиці, оскільки участь у міжнародних конференціях, у роботі Генеральної Асамблеї ООН збагачувала знання про міжнародне життя, відкривала такі його сторінки, про які в книгах не вичитаєш.

Безумовно, найвідповідальнішою в моїй дипломатичній діяльності була робота в ООН. Пам'ятаю, як пізнього жовтневого вечора 1982 року зателефонував мені Геннадій Удовенко (тоді — заступник Міністра закордонних справ) і повідомив про свою телефонну розмову з Міністром закордонних справ України Володимиром Мартиненком, котрий саме перебував на сесії Генеральної Асамблеї ООН у Нью-Йорку. Міністр сповістив йому про досягнуту домовленість щодо мого призначення на директорську посаду в Центрі проти апартеїду політичного департаменту Секретаріату ООН. Це була єдина директорська посада, яку Україна мала тоді в цій організації.

У квітні 1983 року я прибув до Нью-Йорка і став до роботи: нові умови життя, службові обов'язки, люди. Підрозділ, який я очолював, займався дослідженнями розвитку ситуації в Південній Африці, аналізом фактів

співпраці деяких держав з расистським режимом Преторії, організацією і проведенням міжнародних конференцій, спрямованих проти апартеїду. За всі матеріали, проекти рішень, що йшли вище мого підрозділу, я ніс повну відповідальність. І це зобов'язувало забезпечувати їхню належну якість і рівень. Особливо політично гострим питанням була поіменно критика західних держав, насамперед США і Великої Британії, за їхню економічну співпрацю з Преторією. Справа значно полегшувалася тим, що Центр проти апартеїду очолював Енуга Редді (Індія), який у боротьбі проти расизму займав безкомпромісну позицію.

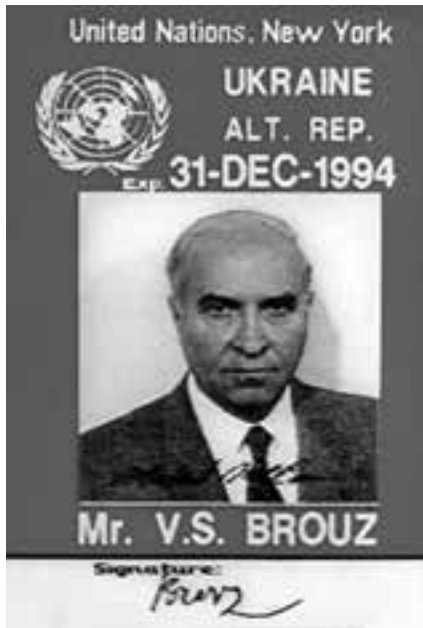

Студентський квиток Володимира Бруза, зразок 1951 року (© архів ННІМВ КНУ імені Тараса Шевченка)

Volodymyr Bruz's student ID card, design of 1951 (© archive of the Educational and Scientific Institute of International Relations of Taras Shevchenko National University of Kyiv)

Одна з проблем, що виникла вже в перші дні моєї роботи в Секретаріаті, полягала в тому, щоб адаптуватися до розмовної англійської мови. Ще коли я готувався до відрядження, мій попередник Юрій Зибанов попереджав, що Редді говорить дуже швидко й не зовсім тією англійською, яку ми вивчали в Києві, а рівень виконання поставлених керівником завдань багато в чому залежить, безперечно, від чіткого розуміння тонкощів, нюансів проблеми. На щастя, період адаптації не став довготривалим, за що я вдячний викладачам, які дали нам свого часу належні знання англійської мови в університеті.

Сім років праці в ООН відкрили унікальні можливості спостерігати конкретику ідеологічного й політичного протистояння, закулісного формування політики і практики Організації Об'єднаних Націй. Особливу цінність мають спостереження за плідною діяльністю українських дипломатів в ООН за часів існування СРСР. Оскільки у Спеціальному комітеті проти апартеїду від СРСР була лише Україна, це створило сприятливі умови для більш-менш самостійної творчої праці українських дипломатів навіть в умовах, коли кожен крок треба було погоджувати з Москвою. Високий рівень дипломатичної майстерності виказували у 1980-ті роки на оонівській ниві такі талановиті українські дипломати, як Геннадій Удовенко, Володимир Кравець, Борис Тарасюк, Антон Бутейко, Володимир Скофенко, Володимир Хандогій, Володимир Єльченко, Микола Макаревич, Ігор Турянський, Борис Гудима, Валентин Ліпатов, Борис Корнеєнко, Олександр Тараненко. І не випадково всі вони згодом стали міністрами, заступниками міністрів, послами.

Пропускний квиток Володимира Бруза в ООН
(© архів ННІМВ КНУ імені Тараса Шевченка)

Volodymyr Bruz's UN ID card (© archive of the Educational and Scientific Institute of International Relations of Taras Shevchenko National University of Kyiv)

Оскільки Україна мала постійну посаду заступника в Спецкомітеті проти апартеїду — головного організатора міжнародних зусиль щодо боротьби з расистським режимом, внесок української дипломатії в ліквідацію апартеїду особливо вагомий. Ця сторінка історії української дипломатії ще чекає належної оцінки.

Праця в ООН відкрила можливість бути свідком виступів провідних діячів світової політики на Генеральній Асамблеї ООН. Особливе враження справила яскрава промова Фіделя Кастро на 50-й ювілейній сесії Генеральної Асамблеї 1995 року. Він порушив питання про недопредставлення в Раді Безпеки країн Африки й Латинської Америки, про домінування великих країн, право вето. З усіх лідерів держав, що виступили на сесії, Фіделя Кастро нагородили найгучнішими оплесками.

Найнесподіванішим моментом для мене на ювілейній сесії був другий день загальної дискусії. Річ у тім, що наша делегація на чолі з Президентом Леонідом Кучмою максимально використовувала перебування в Нью-Йорку для проведення зустрічей у межах двосторонньої дипломатії. Того дня мені доручили зайняти за столом перше місце, оскільки всі члени делегації вели переговори. Наприкінці виступу Президента росії Бориса Єльцина я відчув руку на лівому плечі. Повернувши голову, побачив Леоніда Кучму, а також Міністра закордонних справ Геннадія Удовенка, Міністра зовнішньої торгівлі Сергія Осіку, Посла Юрія Щербака та Постійного представника України при ООН Анатолія Зленка. Від несподіванки й неординарної ситуації я різко підвівся і привітався з президентом, не знімаючи навушника. Президент, жартуючи, мовив: «Зніміть навушник, бо відірвете вухо».

За кілька днів тоді наша делегація провела півтора десятка зустрічей з високими представниками різних країн. Отже, сесія ще раз показала, як оптимально наша дипломатія використовує перебування на міжнародних форумах. За своїм змістом і підсумками проведеної дипломатичної роботи вона фактично замінила десятки поїздок за кордон.

Як засвідчив досвід, ООН стала неоціненною школою для українських дипломатів і важливим інструментом проведення зовнішньої політики.

EXPERIENCE IN THE UN SECRETARIAT

Abstract. At the beginning of the memoirs, the author noted the importance of the Faculty of International Relations at the University of Kyiv in forming a professional specialist in history and international relations.

He expressed gratitude to the university for offering the opportunity to combine scientific and teaching roles with direct diplomatic activity. Participation in international conferences and work at the United Nations General Assembly enriched his knowledge of international life and deepened practical understanding of international relations.

The author emphasised the appointment to the directorial position at the Centre Against Apartheid of the Political Department of the UN Secretariat and the peculiarities and challenges of working in the UN Secretariat. It is interesting to note that thanks to the high level of language training provided by the faculty, the author was able to promptly overcome the language barrier during communication with Enuga Reddy (India), Head of the Centre Against Apartheid, and effectively defend interests.

Over seven years of work at the UN, the author noted Ukrainian diplomats' high professionalism and productivity and the significant contribution of Ukrainian diplomacy to eliminating apartheid. Furthermore, the author recalled many vivid moments from speeches by world leaders and meetings with Leonid Kuchma, President of Ukraine. The author summarised that the UN has become an invaluable school for Ukrainian diplomats and an essential instrument for conducting foreign policy.

Keywords: Faculty of International Relations, international relations specialist, UN, Ukrainian diplomacy, apartheid.